Sivistysvaliokunnan lausuntopyyntö HE 35/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Ammatillisen koulutuksen Areena -verkosto kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta.

Areena-verkosto pitää esityksiä perusopetuslakiin liittyen oppilaiden arviointien sekä opinnoissa etenemisen yhtenäistämiseen perusteltuina.

Koko koulutusjärjestelmää kuvaa se, että kehittämistä tehdään siilomaisesti eikä kokonaisuutta katsoen. Nivelvaiheet koulutusasteelta toiselle ovat kriittisiä jatkumon kannalta sekä koulutus- ja osaamistason nostamiseksi. Kaikilta koulutusmuodoilta vaaditaan myös jatkuvasti enemmän, ja erityisesti ammatilliselta koulutukselta vaaditaan laaja-alaisiin, myös koulutuksen ulkopuolisiin haasteisiin vastaamista. Tavoitteissa ei voida onnistua, mikäli koulutusasteilta toisille siirrytään yhä enenevissä määrin puutteellisin tiedoin ja taidoin.

Oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle on tehnyt näkyväksi, ettei kaikilla peruskoulun päättävillä ole riittäviä taitoja sekä valmiuksia toisen asteen opintoihin. Heikot perustaidot ja -tiedot omaavat siirtyvät suurilta osin ammatilliseen koulutukseen, jossa osaltaan koulutetaan koko ikäluokka oppivelvollisuuslain mukaisesti. Erityisesti kuntataustaiset ammatillisen koulutuksen järjestäjät kantavat tämän osalta merkittävää yhteiskuntavastuuta kouluttaen noin puolet oman alueen ikäluokkien oppivelvollisista, huolehtien että kaikki pysyvät mukana.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä haastaa se, että luku-, kirjoitus- ja laskutaitojen vahvistamiseen on käytettävä enemmän aikaa ja oppimisen tuen tarpeet ovat entistä moninaisempia. Riittämättömät perustaidot osaltaan myös vaikeuttavat tarvittavan ammattiosaamisen omaksumista tutkintojen perusteiden mukaisesti, ja sen myötä mahdollisuuksia siirtyä ja kiinnittyä työelämään tarvittavalla osaamisella.

Esimerkkinä Areena-verkosto haluaa nostaa esiin huolestuneena, että kansainvälisen lukutaitotutkimuksen mukaan heikosti tai erittäin heikosti

lukevien määrä ylitti erinomaisesti lukevien määrän vuonna 2021. Lukutaidon tyydyttävän tason saavuttaa vain reilu puolet suomalaisnuorista. Ilmiö on laaja ja huolestuttava, koko yhteiskuntaa ja koulutusasteita läpileikkaava. Vaikutukset heijastelevat eniten juuri ammatilliseen koulutukseen, jonne iso osa heikon lukutaidon nuorista ohjautuu.

Peruskoulusta siirtyvien oppilaiden osaamisen arviointi on alueellisesti vaihtelevaa, jonka vuoksi esityksen tavoite yhtenäisistä arviointikriteereistä on tärkeä keino varmistaa tasalaatuisempi osaamisen arviointi ja sen myötä myös opiskelijoiden kyvykkyys hahmottaa omaa osaamistaan realistisesti.

Areena-verkosto tuo kuitenkin esiin huolensa esityksen toimeenpanosta, johon ei ole varattu lainkaan erillistä rahoitusta. Uudistus vaatii kunnilta opetuksen järjestäjinä hallinnollista resursointia muutenkin vaikeassa kuntatalouden tilanteessa. Uudistuksen onnistumisen edellytyksenä on, että se toteutuu aidosti kaikkialla Suomessa ja se ei vie resursseja pois itse opetuksesta.

Areena-verkosto haluaa lisäksi nostaa näkyviin, että osa oppivelvollisuuden laajanemisen myötä esiin nousseista haasteista liittyy elämänhallinnallisiin vaikeuksiin tai muihin väliaikaisiin opiskelukuntoisuutta heikentäviin asioihin. Osin ne kasautuvat samoille henkilöille, joilla on perustaidoissa puutteita, mutta ei täysin. Yhtenä ratkaisuna tähän Areena-verkosto on yhdessä Kuntaliiton kanssa esittänyt kuntouttavan opetuksen mallia, jossa yhdistettäisiin hyvinvointialueiden palveluita, työpajatoiminnan sisältöjä sekä ammatillista koulutusta. Kuntouttava opetus olisi matalan kynnyksen lisä erityisoppilaitosten tarjoamien palveluiden rinnalle.

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN AREENA-VERKOSTO

Saija Niemelä-Pentti, Rovaniemen koulutuskuntayhtymän johtaja
puheenjohtaja, Areena-verkosto
puh. 040 048 8881
saija.niemela-pentti@redu.fi

Ammatillisen koulutuksen Areena on Kuntaliiton ammatillisen koulutuksen asiantuntijaverkosto ja se edustaa monialaisia kuntataustaisia ammatillisen koulutuksen järjestäjiä. Areenan tavoitteena on vahvistaa ammatillisen koulutuksen roolia osana kuntien toimintakokonaisuutta sekä yhteiskunnallista tehtävää.